

2023-05-16

FÖRSLAG

RUN/271/2023

Ert dnr: U2023/01468

Kerstin Pettersson Schaletzky
Kultur och bildning
Tfn: 063-14 67 06
E-post: kerstin.schaletzky@regionjh.se

Utbildningsdepartementet
Gymnasie- och
vuxenutbildningsenheten
Lisa Ahlström

Yttrande gällande promemorian Ökat statligt inflytande över statsbidraget till folkhögskolor och studieförbund

Region Jämtland Härjedalen har valt att inkomma med synpunkter på remissversion av promemorian *Ökat statligt inflytande över statsbidraget till folkhögskolor och studieförbund*, diarienummer U2023/01468.

Inom Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) har en översyn av systemet för statens bidrag till folkbildningen genomförts. I promemorian föreslås en ändring i lagen (1976:1046) om överlämnande av förvaltningsuppgifter inom Utbildningsdepartementets verksamhetsområde. I ovan nämnd lag anges för närvarande att Folkbildningsrådet prövar frågor om fördelning av statsbidrag mellan folkhögskolor, studieförbund och studerandeorganisationer inom folkhögskolan. Avsikten med den i promemorian förslagna lagändringen är att det ska vara staten, och inte Folkbildningsrådet, som ska besluta hur stor del av statsbidraget till folkbildningen som ska gå till folkhögskolor respektive studieförbund. Lagen ändras så att Folkbildningsrådet ska pröva frågor om fördelning av statsbidrag till folkhögskolor, till studieförbund och till studerandeorganisationer inom folkhögskolan. Vidare föreslås en motsvarande ändring i förordningen (2015:218) om statsbidrag till folkbildningen. Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2024.

Övergripande kommentarer

Historiskt sett har förändringar av systemet för statens bidrag till folkbildningen förberetts av utredningar eller tillsatta beredningar. Regeringens beslut 1991 om förändrad ansvarsfördelning mellan stat och folkbildning, som lade grunden till nuvarande självförvaltningsmodell (proposition 1990/91: 82), baserades på ett betänkande utifrån utredningsarbete utfört av en särskilt tillsatt kommitté (SOU 1990:65).

Riksrevisionens granskningsrapport *Statsbidraget till studieförbunden – kontroll och uppföljning* (RiR 2022:20), som presenterades under september 2022, var tydlig i sin bedömning att behovet av en starkare uppföljning och kontroll av statsbidraget behövs. Därefter tillsatte regeringen en särskild utredare som ska föreslå ändringar som syftar till att säkerställa en ändamålsenlig styrning, uppföljning och kontroll av folkbildningen samt ge folkbildningen de bästa förutsättningar att verka framöver. Uppdraget ska redovisas i februari 2024.

Folkbildningsrådet presenterade i januari 2023 en egeninitierad översyn av systemet för statsbidrag till studieförbundens verksamhet. Folkbildningsrådet har utarbetat ett förslag till nytt bidragssystem och det föreslås träda i kraft första januari 2024.

Den lagändring som föreliggande promemoria från Regeringskansliet föreslår läggs fram utan bredare analys och utan att invänta resultaten från den pågående, av regeringen initierade, utredningen (U 2022:01) om uppföljning och kontroll av statsbidraget. Det anges i underlaget ingen anledning till att åtgärder omgående krävs för att reformera stödet till folkbildningen och heller inte till varför ingen vidare utredning behövs.

Region Jämtland Härjedalen ser behovet av och välkomnar uppföljning och kontroll av statsbidraget till folkbildning, men anser att regeringen bör invänta pågående utredningars och översyners resultat innan man beslutar om en lagändring och implementerar förändringar i statens bidragsgivning till bildningsrörelsen.

Kommentarer till specifika delar av *PM Ökat statligt inflytande över statsbidraget till folkhögskolor och studieförbund*

4. Ikraftträdande

För närvarande pågår flera utredningar/översyner kring fördelning, uppföljning och kontroll av statens bidrag till folkbildningen. Det är centralt för Region Jämtland Härjedalen, som huvudman för folkhögskolor, som bidragsgivare till rörelsedriven folkhögskola samt som bidragsgivare till studieförbunden, att implementering av olika förändringar koordineras.

5.5 Konsekvenser för folkhögskolor, studieförbund och det civila samhället

Förslaget till lagförändring kan komma att medföra att fördelningen av de statliga medlen ändras från år till år. Förutsättningar för långsiktig planering av bildningsverksamhet måste ges för att behålla kvalitet inom alla former av utbildningar, insatser inom kulturlivet och personalkompetens inom både folkhögskolor och studieförbund.

Genom den föreslagna lagändringen ökar direktstyrningen av folkbildningen och den nuvarande självförvaltningsmodellen beskärs. Verksamheternas frihet vad gäller innehåll och arbetsmetoder berörs inte i ett första skede, men förslaget innebär en begränsning av och ett steg bort från nuvarande självförvaltningsmodell. Det är viktigt att värna de idéburna idealen inom folkbildningen och att regeringen behåller armlängds avstånd vid fördelning av de statliga bidragen. Förslaget riskerar även att leda till en splittring av folkbildningen i stort, vilket i sin tur kan få konsekvenser för den demokratiska samhällsutvecklingen.

I stället för en lagändring kan staten, via sitt regleringsbrev till Folkbildningsrådet, välja att ge inriktningsdirektiv gällande fördelning av medel och på så sätt undvika att begränsa folkbildningen självstyre.

Folkhögskolor

I Region Jämtland Härjedalen finns tre folkhögskolor varav två, folkhögskolorna Birka och Bäckedal, ägs av regionen. Den tredje, Åredalens folkhögskola stöts av regionen genom ett särskilt avtal.

Dessa folkhögskolor är mycket viktiga för länets medborgare som utbildningsinstanser, speciellt för grupper av människor i behov av anpassad studiegång och där lugnare skolmiljöer ger goda förutsättningar för bra resultat. Lagförslaget riskerar att leda till att fördelningen av de statliga medlen ändras år från år. Det kan innebära att möjligheten till långsiktig planering för folkhögskolorna inskränks, vilket negativt skulle påverka kvaliteten på utbildningarna och folkhögskolornas arbete.

Studieförbund och det civila samhället

Studieförbundens arbete i glesbygd innehar ofta rollen som ställföreträdare för offentlig sektor och agerar inte sällan som offentlighetens förlängda arm. Detta särskilt inom kulturlivet, där studieförbundens lokala verksamhet utgör viktiga nav i mindre samhällen.

Förslaget medför, enligt vad vi kan utläsa, inte några direkta ekonomiska konsekvenser för Region Jämtland Härjedalen. Vi ser dock att en eventuell minskning av studieförbundens generella anslag riskerar att leda till minskad bildningsverksamhet i länet och färre kulturevenemang. Region Jämtland Härjedalen ser att lagförslaget, även för studieförbunden, försvårar möjligheten till långsiktiga planering, vilket är centralt för studieförbundens verksamheter.

Ställningstagande

Region Jämtland Härjedalen ser behovet av och välkomnar uppföljning och kontroll av statsbidraget till folkbildning, men anser att det är av vikt att staten inväntar sin egen särskilda utredning, som ska redovisas i februari 2024, innan man beslutar om och implementerar en lagändring. Vidare är det angeläget att koordinera pågående utredningars och översyners resultat innan man beslutar om och implementerar förändringar kring statens bidrag till bildningsrörelsen. Region Jämtland Härjedalen anser att ökad statlig styrning utmanar folkbildningens självstyre och de idéburna idealen. Vi ser också och vill betona att förslaget om lagändring riskerar att orsaka splittring inom folkbildningen i stort, vilket skulle verka menligt, speciellt i ett glesbygds- och landsbygds-län som vårt.

REGION JÄMTLAND HÄRJEDALEN

Jonas Andersson
Ordförande regionala utvecklingsnämnden

Magnus Aspegren
Regional utvecklingsdirektör